

NOMEDAL

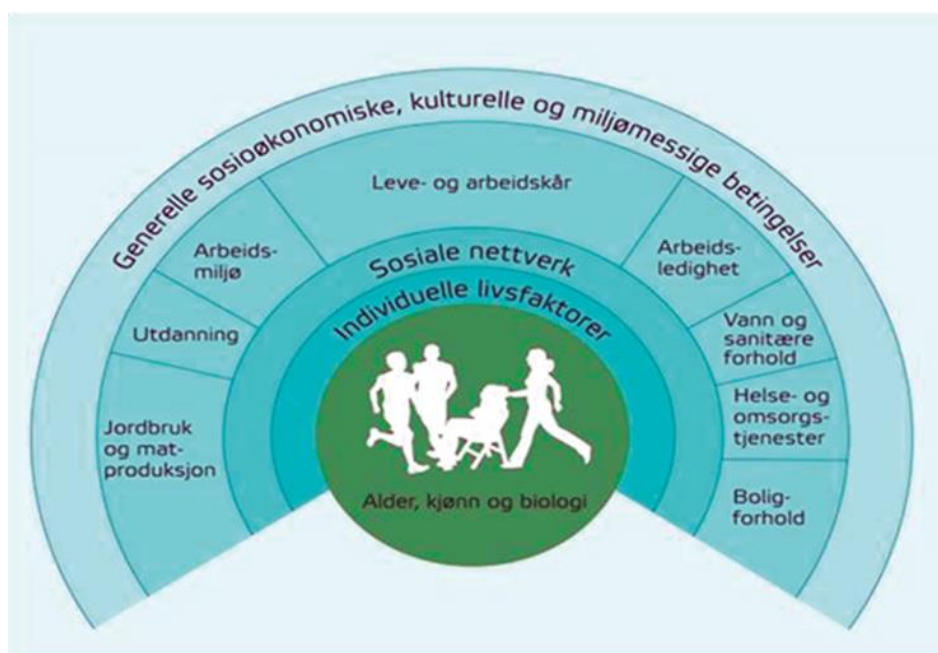
MITT LOKALSAMFUNN

SLIK HAR VI DET I NUMEDAL

Folkehelseoversikten 2018 – kortversjon

FLESBERG - ROLLAG – NORE OG UVDAL

Kommunene Flesberg, Rollag og Nore og Uvdal bryr seg om innbyggernes helse og ønsker gjennom medvirkning å sette folkehelsearbeidet i system.

INNLEDNING

I Folkehelseoversikten er det hentet informasjon fra mange kilder, både lokale og nasjonale statistikker og data. Det foreligger både kvantitativ og kvalitativ data og kunnskap. De kvalitative data er innhentet gjennom prosjektet «Nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelsen i Numedal» i perioden 2016-2018, med høy grad av medvirkning fra innbyggere og frivillige organisasjoner. Dokumentet er ment som et utgangspunkt for hver kommune, for vurderinger, prioriteringer og innarbeiding i planer.

Folkehelseprofiler

[Folkehelseinstituttet](#) har siden 2012 publisert folkehelseprofiler, for å hjelpe kommunene i arbeidet med å få oversikt over helsetilstanden. Folkehelseprofilene er godt egnet for å se hovedtrekkene over kommunens utfordringer og fordeler inneværende år. For våre kommuner, med unntak av Flesberg, har imidlertid folkehelseprofilene begrenset verdi på grunn av utilstrekkelig tallgrunnlag.

Sammendragsrapport om folkehelsearbeidet

Kunnskap om ungdommens oppvekstmiljø i Numedal er sammenstilt av Geir Møller ved Telemarksforskning, basert på resultatene fra [Barnevennlige kommuner](#) (Kongsbergregionen/Unicef), [Ung i Buskerud](#) 2017 (ungdata) og [tankefangsten](#) i nærmiljøprosjektet. Ut fra dataene gjorde han følgende oppsummering:

	Flesberg	Rollag	Nore og Uvdal
Psykkiske plager	0	0	-1
Fysiske plager	1	1	1
Trivsel	-1	1	-1
Fysisk aktivitet	-1	0	-1
Organisert aktivitet	-1	-1	-1
Matvaner	0	-1	-1
Alkohol	-1	-1	-1
Selvbilde	0	-1	-1
Press	0	1	1
Relasjon til foreldre	0	0	0
Skolerelasjon	0	1	0
Lokalt tilbud	-1	0	1
Digital mobbing	-1	0	0

Sammenstilling med vurdering av resultater fra undersøkelser i Numedal 2016 og 2017 (Telemarksforskning 2017).

Tabellen over viser en vurdering av resultatene fra de nevnte undersøkelsene, hvor tallet 0 betyr en tilfredsstillende status, mens tallet -1 betyr lavere enn gjennomsnittet og hvor tiltak bør prioriteres. 1 betyr en score høyere enn gjennomsnittet og kan trekkes fram som positivt for kommunen.

Temavise oversikter

Nedenfor vises folkehelsesdata for kommunene i Numedal iht. til de temaene som er angitt i forskrift om oversikt over folkehelsen § 3:

1. befolkningssammensetning
2. oppvekst- og levekårsforhold
3. fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø
4. skader og ulykker
5. helserelatert atferd
6. helsetilstand.

HOVEDFUNN

1 BEFOLKNINGSSAMMENSETNING

- Samlet innbyggertall for Numedal i 1. kvartal 2018 var 6 581 innbyggere, med henholdsvis 2 688 i Flesberg, 2 482 i Nore og Uvdal, samt 1 411 i Rollag - en nedadgående trend i Nore og Uvdal
- Rollag, samt Nore og Uvdal, har i dag litt høyere andel av eldre enn gjennomsnittet for Buskerud og landet som helhet.
- Andel innvandrerbefolkning ligger stabilt siste to år mellom 10-10,9% i de tre kommunene

2 OPPVEKST- OG LEVEKÅRSFORHOLD

- Flesberg og Nore og Uvdal kommune har høyere andel barn i lavinntektsfamilier enn landsgjennomsnittet
- Både Flesberg og Rollag har en høyere andel unge som mottar uføretrygd enn landsgjennomsnittet.
- Elevundersøkelse i 7. klassetrinn 2017-2018 viser at elevene i Numedal stort sett scorer på linje med elever i Buskerud og landet for øvrig. Elever fra Flesberg scorer lavere på vurdering for læring, støtte fra lærerne og motivasjon enn medelever.
- Elevundersøkelse i 10. klassetrinn 2017-2018 viser at elevene i Numedal opplever mer støtte hjemmefra (alle)samt scorer høyere på utdanning og yrkesveiledning (alle) samt støtte fra lærere, motivasjon, elevdemokrati og medvirkning (Flesberg og Rollag) enn elever i Buskerud og landet for øvrig. Elever fra Rollag scorer høyest og samtidig høyere enn gj.sn. for Buskerud og landet for øvrig på alle faktorene.
- Høyere andel elever med spesialundervisning enn landet for øvrig
- Frafallet i videregående skole er ikke entydig forskjellig fra andelen i landet som helhet.
- Oversikten fra Elevundersøkelsen 2017-2018 viser ingen tall fra Numedalskommunene vedrørende mobbing. Det betyr at færre enn fire elever opplever å bli mobbet på skolene i den enkelte kommune.
- Flesberg, Rollag og Nore og Uvdal kommuner hadde til sammen 179 mottakere av sosialstønad i 2017. Dette er en økning på 14 fra året før. Forbruket av økonomisk sosialhjelp har også økt fra 3,4 mill. til 5,3 mill. kroner.
- Lav arbeidsledighet. I september 2018 var antallet 47 personer.
- Det er en samlet utpendling fra Numedal på 10 % av totalt antall sysselsatte.
- Det er en samlet innpendling til Numedal på 12 % av totalt antall sysselsatte.

- Høyere andel barn med barnevernstiltak enn landsgjennomsnittet (F+R)
- Andel barn, ekskl. minoritetsbarn, som får ekstraressurser i forhold til alle barn i kommunale barnehager ligger høyest i Flesberg (6,4%) enn de to andre kommuner (1,4% og 1%)
- Nære relasjoner, sosial tilhørighet og samhold anses blant de viktigste faktorene som fremmer folkehelse i Numedal

3 FYSISK, BIOLOGISK, KJEMISK OG SOSIALT MILJØ

- Skolene og barnehagene har god tilgang til friluftsområder.
- Transport til skolen er kostnadskrevende for alle kommunene i Numedal. Nore og Uvdal ligger lavest på statistikken med total andel av barn og unge som skysses til skolen hver dag er: 63,5%. I Flesberg er tallet 83 %.
- Et begrenset kollektivtilbud gir innbyggerne uten bil utfordringer og er med og skaper forskjeller.
- Drikkevannsforsyningen i Flesberg og Rollag er dårligere enn landsgjennomsnittet, Nore og Uvdal ligger over gjennomsnittet.
- Sur nedbør påvirker sidevassdragene til Numedalslågen. Betydelige fysiske påvirkninger er knyttet til vassdragsreguleringer (jfr. [Grønn dal](#)).
- Det utvikles jevnlig nye gang- og sykkelveger i og rundt tettstedene i Numedal, samt i fjellområdene, men underdekning.
- Det er lite kjente utfordringer med luftkvalitet og støy i Numedal.

4 SKADER OG ULYKKER

- Det er en nedgang i antallet trafikkuulykker i dalen fra 22 i 2016 til 15 i 2017.
- Det er ikke registrert selvmord i dalen i perioden 2016 – 17. I 2018 ble registrert to.
- [Folkehelseprofilene](#) viser at det er ikke er spesielle avvik i Numedal i forhold til landsgjennomsnittet når det gjelder personskader, uavhengig av årsak.

Nore og Uvdal og Rollag kommuner er sertifiserte som trafikksikre kommuner, med egen handlingsplan for dette (iht. tall fra Statens Vegvesen).

5 HELSERELATERT ATFERD

- Andel ungdomsskoleelever i Numedal som drikker alkohol månedlig eller oftere er høyere enn Buskerud for øvrig og landsgjennomsnittet. Andel som får lov av foreldre, er høyest i Flesberg.
- Det har vært en nedgang i anmeldte narkotikasaker men en økning i saker tilknyttet sedelighet, vold og voldtekt i en av tre kommuner.
- Større andel ungdom som er mindre fysisk aktiv enn i Buskerud og landet for øvrig.

6 HELSETILSTAND

- Overvekt. Kommunene ligger ikke signifikant høyere enn gjennomsnittet i Norge, men prosentandeler gir følgende fordeling blant 17 åringene; Flesberg (30%), Rollag (25%), Nore og Uvdal (20%)
- Høyere andel ungdomsskoleelever og elever på videreg. skole bosatt i Numedal som har vært plaget av 5-6 symptomer på depressivt stemningsleie siste uke (20%) enn i Buskerud (15%) og landet for øvrig (12%) jf. Ungdata2017.

OPPSUMMERING fra TANKEFANGST (kvalitative data)

Folkehelseprofilene (indirekte), ungdatabasundersøkelsen og tankefangsten i nærmiljøprosjektet viser at det etterspørres flere møteplasser for uorganisert aktivitet - også på tvers av generasjonene. Prosjektet, sammen med andre lokale prosjekter, har eller har hatt fokus på tiltak for etablering av nye møteplasser i alle kommunene. *Camp Numedal* er et slikt eksempel/fellestiltak.

Dette fremmer folkehelsen i Numedal: nære relasjoner, sosial tilhørighet og samhold er viktigst for innbyggerne. Deretter kommer de fysiske, organisatoriske og aktiviserende faktorer som i like stor grad fremmer folkehelsen i Numedal. Nærhet til natur og friluftsliv, barn og unge, lag og foreningsliv samt møteplasser, ser ut til å være elementer som går igjen i svarene til deltakerne.

Dette hemmer folkehelsen i Numedal: Innbyggernes engasjement og holdninger sammen med organisatorisk/kommunal tilrettelegging er de to største barrierene for folkehelsen i Numedal. Dette kan kanskje tolkes som at folk har en mangel på eierskap og ansvarfølelse for forbedring av folkehelsen, samt at kommunene ikke i tilstrekkelig grad har invitert innbyggerne inn i prosesser. Disse funnene kan indikere at det er behov for å styrke denne delen av folkehelsearbeidet i Numedal.

Jeg skulle ønske vi kunne prioritere

- å fremme sosialt samhold, samarbeid og positive holdninger.
- involvere og tilrettelegging for økt samarbeid både innad i kommunene, og mellom kommune og innbyggere
- å bli spurt om å delta

Organisering av oppfølging

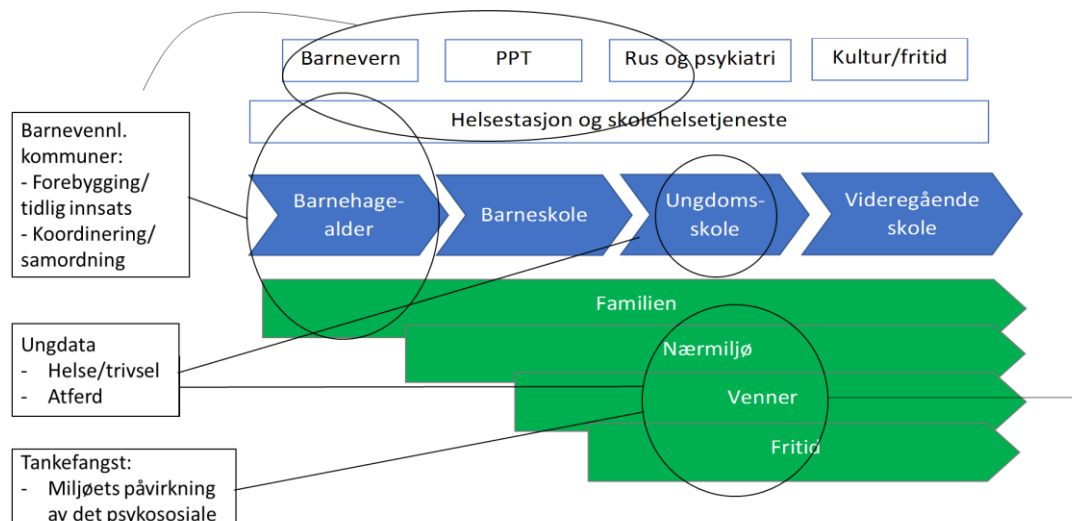
Nabokommuner har ofte de samme utfordringene, og et interkommunalt nettverksarbeid vil ha nytteverdi for alle involverte parter.

En drøfting av kommunens folkehelseutfordringer bør inngå i planstrategien og drøftes i forhold til kommuneplanens samfunnsdel, jfr. plan- og bygningsloven § 10-1.

Det må også legges til rette for lokal medvirkning i arbeidet med prioriteringene. Medvirkning fra befolkningen regnes som et bærende prinsipp i folkehelsearbeidet.

Modeller fra rapport av Geir Møller, Telemarkforskning

I sammenstillingen fra Geir Møller, se mer [her](#), er det presentert to modeller som kan være til nytte for oppfølgingen av barn og unge. Analysemodell 2 presenteres under.

Figur. Analysemodell 2, inkl. sammenhengen til data fra undersøkelsene i Numedal (Geir Møller, Telemarkforskning 2017).

Modellen tar utgangspunkt i barn og unges ulike livsfaser. Det synliggjøres videre hvordan barnehage og skole, samt de øvrige kommunale/offentlige tjenestene, kan støtte opp om utviklingen og bidra til å løse utfordringer i de ulike fasene. Arenaene for påvirkning fra analysemodell 1 kommer trinn for trinn inn i livsløpet. Det kommunale folkehelsearbeidet kommer særlig inn i «grønn sone». I tillegg til tidsdimensjonen, legges det i rapporten vekt på at forhold tidlig i barn og unges liv påvirker utfall senere i livet - spesielt hvordan de lykkes i overgangen til voksenlivet. Figuren viser ellers på hvilket nivå de gjennomførte undersøkelsene bidrar med data, som grunnlag for planlegging og arbeidsdeling.

Det må bemerkes at forebygging og tidlig innsats før barnehagealder, også har stor betydning for barn og unges utvikling. Denne fasen kunne med fordel ha vært inkludert i modellen. Her har kommunenes helsestasjonstjeneste/jordmortjeneste en viktig hjelperolle.

BIR – barn i rusfamilier

Alle kommunene i Numedal har deltatt/deltar nå i kompetansehevingsprogrammet BIR (barn i rusfamilier/barn i risiko) i regi av «Kompetansesenter rus - Region Sør», Borgestadklinikken. Kjerneoppdraget er rusmiddelforebygging og tidlig innsats. Her er det så langt gjennomført kommunevise kartlegginger av ansattes kunnskap og kompetanse om dette arbeidet samt iverksatt tiltak på bakgrunn av disse i første kommune. Arbeidet er tverrfaglig.

Kommunene deltar i ulike prosjekter. Se ev nærmere på kommunevise oversikter.

Bakgrunn for arbeidet ligger foran i Grunnlagsdokumentet/Folkehelseoversiktens hoveddokument.